

The background of the slide is a close-up, slightly blurred photograph of emergency lights on a vehicle at night. The lights are primarily red and yellow, with some white lights visible in the distance. The overall scene is dark, with the lights providing the main illumination.

Beredskap og helseberedskapsloven

Anne Kjersti Befring, juridisk fakultet, UIO.

Utgangspunktet

Lover som er vedtatt i ordinære situasjoner kan få andre virkninger under en krise

En krise vil føre til behov for tiltak og inngrep som forutsetter lovendringer

En krise kan føre til at de ordinære beslutningssystemene ikke er tilstrekkelige

Kriser = Fullmaktslovgivning

Helseberedskapsloven

Helseberedskapsloven er en beredskaps- og fullmaktslov for å kunne verne befolkningens liv og helse og sikre at viktige tjenester innenfor helse-, omsorgs- og sosialområdet kan tilbys befolkningen under krig, kriser og katastrofer.

Grunnloven § 93 og EMK artikkel 2: Staten har en positiv forpliktelse til å beskytte befolkningen og ivareta liv og helse. Helseberedskapsloven er en del av totalforsvarskonseptet. St.meld. nr. 24 (1992–93) s. 9. Se Ot.prp. nr. 89 (1998–99) s. 139.

Lovens virkeområde er utvidet sml med loven av 1955:

- Flere virksomheter omfattes: helseberedskapsloven § 1-3
- Flere grupper av personell omfattes, helseberedskapsloven § 1-4, og
- Flere lovens fullmaktbestemmelser får anvendelse når riket er i krig, eller når krig truer, og ved kriser eller katastrofer i fredstid etter beslutning av Kongen, helseberedskapsloven § 1-5.

Ansvarsprinsippet i offentlig finansierte virksomheter, § 2-1

Den som har ansvaret for en tjeneste= har ansvaret for:

- nødvendige beredskapsforberedelser,
- den utøvende tjeneste, herunder finansiering, under krig og ved kriser og katastrofer i fredstid, med mindre noe annet er bestemt i eller i medhold av lov.

Den som i normalsituasjonen har ansvaret har de beste forutsetninger til å sørge for beredskap. En beredskapssituasjon bør «håndteres på det laveste hensiktsmessige forvaltningsnivå», se Ot.prp. nr. 89 (1998–99) s. 42.

Tilsvarende skal den som fører tilsyn med en virksomhet, også føre tilsyn med virksomhetens beredskap.

Forutsetter et system for finansiering av beredskapen.

Planer, § 2-2

Plikten til å utarbeide beredskapsplan for helse – og omsorgstjenester, samt sosialtjenester, omfatter:

Kommuner, fylkeskommuner, regionale helseforetak og staten.

Kommuner i tillegg ha beredskapsplan for miljørettet helsevern, etter folkehelseloven kapittel 3.

Beredskapsplanen skal også omfatte tjenester som etter lov eller avtale tilbys av private virksomheter som en del av de respektive tjenester.

Det skal også i nødvendig utstrekning utarbeides delplaner for aktuelle institusjoner og tjenesteområder. Sykehus skal utarbeide beredskapsplan for virksomheten.

Spørsmål: kan planarbeidet samordnes?

En nasjonal krise må ha nasjonal kriseledelse

Forts. planarbeid

Norske myndigheter, og svenske (SOU 2022: 10), fikk kritikk av koronakommisjonen for at innreisekarantene og SARS-pandemier ikke var en del av beredskapen (se NOU 2021: 6, punkt 6.2.4, se også s. 36)

Beredskapens utgangspunkt var i scenarier med moderat til alvorlig influensapandemi – og ikke en SARS pandemi:

- Som kan kreve innreisereguleringer
- Annet utstyr: tester, beskyttelsesutstyr, allmenn tilgang til munnbind etc.
- Utfordringer med tilgang til vaksiner
- Intensiv behandling: respiratorer (nødrespiratorer...?)

En artikkel fra 2021 reiser spørsmål om deler av den vestlige verden og WHO hadde en «blindhet» for nødvendigheten av effektiv innreisekarantene, og at dette utgjorde en svikt i beredskapen. Midttun Tobiassen, M., Kveim Lie, A.H., Aavitsland, P. Hvorfor innreisekarantene? Michael 2021; 18: 325–37.

Den juridiske beredskapen og tillit

Behovet for en juridisk verktøykasse ble undervurdert av jurister.

Misvisende informasjon: Sammenblanding av maktmisbruk og nødvendige tiltak under en pandemi med stor grad av usikkerhet.

- Gjaldt karanteneordninger
- Grunnlaget for munnbind
- Nye forslag med sikte på beredskap.

https://www.nrk.no/norge/regjeringen-dropper-portforbud-_fremmer-ikke-lovforslag-1.15377080

Evnen til å handle raskt når det gjelder....

Forberedt med planer, trening, utstyr og personell: Utvikle registre over personell som kan bidra i en krise. Muligheter for beordring: kriseavtaler

Forberedt rettslig: helseberedskapsloven § 1-5, smittevernloven §§ 7-12 og 4-1.

Kriselovgivning: kjennetegnes av fullmakter for å kunne handle raskt

Kritikken fra rettsforskere

Saker av viktighet skal behandles av kongen i statsråd, Grunnloven § 28.

Vi manglet unntak fra denne bestemmelsen når det er nødvendig å handle raskt. Stortinget har ikke diskutert dette ifm at fullmakten i helseberedskapsloven § 1-5 ble vedtatt.

Vi manglet en egen bestemmelse i Grunnloven om helse.

Forslaget i grunnlovsrevisjonen om en bestemmelse om helse

Grunnloven § 111

«Det påligger statens myndigheter å respektere og sikre retten til en tilfredsstillende levestandard. Likeledes påligger det statens myndigheter å fremme befolkningens helse og sikre retten til nødvendig helsehjelp»

Grunnloven må gi det konstitusjonelle grunnlaget for krisehåndtering

Ta inn § 111 og føye til et ledd som gir et grunnlag for smittevernloven og helseberedskapsloven.

Ved fare for liv og helse kan departementet treffe vedtak. Vedtaket skal bekreftes i henhold Grunnloven § 28 så snart som mulig, når det gjelder saker av viktighet.

I tillegg må den juridiske beredskapen styrkes, det vil si kunnskapen om denne formen for lovgivning.

Hva mangler i helseberedskapsloven?

Sammenhenger med smittevernloven, helsetjenestelovene, helseforskningsloven og Grunnloven bør tydeliggjøres.

Adgangen til forskning under kriser bør reguleres.

Legaldefinisjon av begrepet krise. Kategorisering av kriser og tiltak knyttet til ulike typer av kriser.

Bedre system for registrering – og mobilisering av helsepersonell og andre

Tilrettelegging for kriseavtaler mellom arbeidsgiversiden og arbeidstakersiden